

**Міністерство освіти і науки України
Одеська національна академія харчових технологій**

ЗАМАЗЄЄВА ГАННА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК: 620:332.1.02(477.8)

**УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ПІДВИЩЕННЯ
ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ
СИСТЕМИ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса - 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Миколаївському міжрегіональному інституті розвитку людини ВНЗ «Університет «Україна» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник

- кандидат економічних наук,
МІРОШНИЧЕНКО Олексій Володимирович,
Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ «Університет «Україна»,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

Офіційні опоненти:

- доктор економічних наук, професор
ПАВЛОВ Олександр Іванович,
Одеська національна академія харчових технологій,
завідувач кафедри економіки промисловості;

- доктор економічних наук, доцент
ОРЕЛ Володимир Миколайович,
Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. П.Василенка,
професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту.

Захист відбудеться **05 липня 2017 р. о 14⁰⁰ годині** на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05 в Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, аудиторія А-234.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, читальний зал.

Автореферат розісланий **02 червня 2017 р.**

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Крупіца І.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах сьогодення головним пріоритетом держави в цілому та окремо взятих територій необхідно визначити побудову інвестиційної структури, яка створить надійні умови для економічної стабільності та забезпечить поступальний шлях України до інноваційних процесів. Можливості системи ведення господарства, при якій зростання обсягу продукції досягається за рахунок розширення земельних площ, практично досягли критичної межі. При такій ситуації значущим і визначальним потенціалом для зміцнення економіки можуть слугувати інвестиції. Ведучим економістам необхідно провести моніторинг та науково обумовити сучасні методики створення інвестиційно привабливих проектів на рівні регіонів, які в повній мірі забезпечать реалізацію державної економічної політики щодо системного зростання життєвого рівня всіх верств населення.

Розв'язання окресленої проблеми на рівні держави ускладнюється існуванням значних територіальних відмінностей в економічному просторі країни, яка складається з множини регіонів, що відрізняються одне від одного кліматичними факторами, людськими ресурсами, кваліфікаційними показниками, культурою, етнічним складом населення певної території та низкою інших параметрів. При запровадженні ринкових відносин та недостатності дієвих державних засобів управління економікою зростає диспропорція між регіонами за соціально-економічними показниками, яка, в свою чергу, призводить до поступового росту істотної соціально-економічної різниці між ними й критичного економічного загострення у більшості територіальних структур.

Значна увага проблемам активізації інвестиційних процесів на регіональному рівні приділяється відомими вченими, такими як: Д.Й. Андріївський, В.Д. Боднарчук, З.С. Варналій, М.П. Бутко, А.П. Гайдучський, В.Ф. Горячук, А.Ф. Гукалюк, С.М. Злупко, Л.Л. Ковальська, В.І. Копитко, О.Є. Кузьмін, В.І. Любімов, М.І. Мельник, В.М.Орел, О.І.Павлов, В.Є. Реутов, А.М. Стельмащук, Т.В. Уманець, О.М. Ястремська та іншими.

У роботах вказаних авторів закладено науковий фундамент управління інвестиційними процесами на регіональному рівні. Втім, трансформація регіональної економічної системи, зміна пріоритетів регіональної економічної політики під впливом глобальних процесів інтеграції й регіоналізації, зумовлюють необхідність актуалізації досліджень проблем активізації інвестиційних процесів в регіонах України та удосконалення інструментарію підвищення їх інвестиційної привабливості.

Теоретична і практична значущість досліджуваної проблеми, а також її недостатня розробленість визначили актуальність обраної теми, постановку мети і завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації є складовою частиною програм наукових досліджень: відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» «Розвиток обліково-аналітичного та контрольного забезпечення діяльності підприємства в

умовах соціально-орієнтованої ринкової економіки України» (ДР 0113U007065); наукового журналу «Економіка і фінанси» «Формування механізму ефективного регулювання та управління економічною діяльністю підприємств (ДР 0113U007514). Внесок автора полягає у обґрунтуванні наукових положень та методичних рекомендацій щодо розробки організаційно-економічних механізмів формування та використання виробничого потенціалу підприємств харчової промисловості. Заслуга дисертанта полягає у розробці теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо формування організаційно-управлінського інструментарію підвищення інвестиційної привабливості регіональної економічної системи.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій з удосконалення організаційно-управлінського інструментарію підвищення інвестиційної привабливості регіональної економічної системи. Відповідно до мети в роботі були поставлені та вирішені наступні завдання:

- дослідити теоретичні засади окресленої теми та сформулювати розширене трактування поняття «інвестиційна привабливість регіону»;
- розробити організаційно-функціональний механізм формування й реалізації політики забезпечення інвестиційної привабливості регіону;
- удосконалити методичні засади оцінки регіональної інвестиційної політики на основі концепції збалансованої системи показників;
- запропонувати методичний інструментарій підвищення інвестиційної привабливості на регіональному рівні;
- розробити модель комплексної оцінки інвестиційного ризику регіону;
- розвинути концепцію формування управлінського супроводу інвестиційних проектів на засадах пріоритетів регіонального розвитку;
- обґрунтувати рекомендації з удосконалення організаційного забезпечення інвестиційної діяльності на рівні регіонів;
- обґрунтувати пропозиції з розвитку інструментарію формування й реалізації політики інвестиційної привабливості регіону на засадах стратегічного планування й регіонального маркетингу.

Об'єктом дослідження є інвестиційні процеси підвищення інвестиційної привабливості регіональної економічної системи.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та прикладних аспектів формування організаційно-управлінського інструментарію підвищення інвестиційної привабливості регіональної економічної системи.

Методи дослідження. Теоретичний й методологічний базис дослідження становлять діалектичний метод пізнання і системний підхід, що забезпечують комплексне вирішення поставлених завдань.

Відповідно до мети і завдань дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: теоретичний (аналіз наукової та документальної бази: законів, підзаконних нормативно-правових актів, статистичних даних, першоджерел з управління інвестиційним

процесом, регіональної економіки та інших галузей науки, дозволив застосувати міждисциплінарний підхід до вивчення поставлених проблем); емпіричний (аналіз наукових праць вітчизняних і західних учених дав змогу розглянути природу та сутність інвестиційного процесу на регіональному рівні); порівняльний (використано при обґрунтуванні напрямів реформування регіональної інвестиційної системи на основі вивчення зарубіжного досвіду і можливостей запровадження його окремих елементів у вітчизняну практику). З метою розкриття природи й особливостей організації і здійснення інвестиційної діяльності на регіональному рівні застосовано структурно-функціональний підхід. Для розроблення практичних рекомендацій і пропозицій щодо підвищення інвестиційної привабливості регіональної економічної системи використовувалися методи узагальнення і прогностичний. Для наукового обґрунтування висновків необхідними інформаційно-цифровими характеристиками, було також застосовано методи статистичного аналізу, ідентифікації та моделювання.

Інформаційне забезпечення дисертації: державні законодавчі акти, нормативні і правові документи органів виконавчої влади, статистичні показники Державної служби статистики України, наукові праці з окресленої теми, результати науково-практичних конференцій, тематичні та інформаційні дані з Інтернет-мережі, особисті дослідження і висновки дисертанта.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає у обґрунтуванні теоретико-методичних засад та розробці практичних рекомендацій з удосконалення організаційно-управлінського інструментарію підвищення інвестиційної привабливості регіональної економічної системи. Найбільш важливі наукові результати, отримані у процесі дослідження, та їх наукова новизна полягають у наступному:

вперше:

- розроблено організаційно-функціональний механізм формування й реалізації політики забезпечення інвестиційної привабливості регіону на інтеграції системного, процесного й програмно-цільового підходів, елементами якого є: структурування системи управління розвитком регіональної інвестиційної стабільності; визначення пріоритетів й формування регіональної цільової програми підвищення інвестиційної привабливості; інформаційно-комунікаційне забезпечення керуючих процесів;

удосконалено:

- методичні засади оцінки інвестиційної привабливості регіону на основі концепції збалансованої системи показників, що дозволяють з урахуванням специфіки інвестиційної діяльності регіону визначити вибір конфігурації збалансованої системи показників та здійснити оцінку інвестиційної привабливості за чотирма збалансованими складовими: виробничо-фінансовій, соціально-економічній, природно-ресурсній та складовій розвитку;

- методичний інструментарій підвищення інвестиційної привабливості регіону, що, поряд із загальноприйнятими показниками розвитку, включає: пороги (орієнтири результативності) зміни нормалізованої оцінки рівнів економічної безпеки; урахування основних загроз із розбивкою по модулях; встановлення довгострокових горизонтів розвитку регіонів;

- модель комплексної оцінки інвестиційного ризику регіону, що базується на ідеї поєднання ідентифікаційних і кількісних процедур оцінки ризику й підтримки прийняття рішень суб'єктами управління інвестиційними процесами в регіоні, використання якої дозволяє наблизити процес управління до ситуації нейтральності до ризику та приймати максимально об'єктивні рішення;

дістали подальший розвиток:

- понятійний апарат регіонального й інвестиційного менеджменту, а саме: сформульоване розширене трактування поняття «інвестиційна привабливість регіону», де узагальнено характеристику регіональної економічної системи, що має такі властивості соціально-економічної системи й стану виробництва в регіоні, які створюють сприятливі умови для ефективного використання інвестиційного й виробничого потенціалу;

- концепція формування системи проектного управління інвестиційними процесами в регіоні на засадах пріоритетів регіонального розвитку, у вигляді багаторівневої моделі досягнення поставлених завдань, яка дозволить розкрити пріоритетні шляхи впровадження концепції, способи створення та забезпечення дієздатності системи управління регіональними проектами; визначає пріоритети цілей і завдань проектного управління відповідно до прогнозів регіонального соціально-економічного розвитку;

- рекомендації з удосконалення організаційного забезпечення інвестиційної діяльності на рівні регіонів, що формує інституціональне середовище ефективної взаємодії економічних суб'єктів, включає відповідний комплекс заходів, реалізація яких сприятиме уніфікації процедур, що супроводжують організацію й здійснення інвестиційної діяльності, дозволить мінімізувати витрати часу, оптимізує систему відносин у процесі взаємодії суб'єктів інвестиційної діяльності;

- інструментарій формування й реалізації політики інвестиційної привабливості регіону на засадах стратегічного планування й регіонального маркетингу, а саме: розроблена структурно-логічна схема процесу формування позитивного інвестиційного іміджу регіону, що враховує особливості кожної з цільових груп інвесторів, особливістю якої є орієнтація всього процесу формування позитивного іміджу регіону на урахування і задоволення інтересів представників цільових груп інвесторів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані теоретичні висновки і розроблені методичні підходи, що містяться в дисертаційній роботі, можуть бути використані органами регулювання економіки різних рівнів при розробці стратегічних програмних документів соціально-економічного розвитку, при розробці регіональних програм

розвитку інвестиційної діяльності.

Вищевказані рекомендації використовуються у практичній діяльності Регіонального фонду підтримки підприємництва в Миколаївській області (довідка № 15/16 від 15.06.2016 р.); Департаменту агропромислового розвитку Миколаївської ОДА (довідка № 241 від 15.05.2016 р.); у науково-навчальному процесі Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини ВНЗ «Університет «Україна» (довідка № 67-10/235 від 16.12.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Висновки, положення і рекомендації, що містяться у дисертації, отримані автором самостійно. З робіт, опублікованих у співавторстві, використано лише ті ідеї та положення, які належать особисто авторів.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційного дослідження оприлюднені автором на конференціях, семінарах, нарадах, серед яких найбільш важливими були: Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Економічні аспекти розвитку країни: сучасний стан, проблеми та перспективи» (м. Тернопіль, 2015 р.); IX Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна наука: теорія і практика» (м.Київ, 2016); III Міжнародна науково-практична конференція «Українська наука: проблеми сьогодення та перспективи розвитку» (м.Одеса, 2016), щорічні конференції професорсько-викладацького складу Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини ВНЗ «Університет «Україна» (Миколаїв, 2014-2016 рр.).

Публікації. Теоретичні і практичні результати дисертаційного дослідження, висновки і пропозиції автора відображено у 10 публікаціях, в т.ч. у 6 статтях у наукових фахових виданнях. Загальний обсяг публікацій – 2,1 умовн. друк. арк., з яких особисто авторів належать 2,1 умовн. друк. арк.

Обсяг і структура роботи. Дисертаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 191 сторінку, із них 176 сторінок основного тексту. Робота містить 13 таблиць, 33 рисунки, додатки на 5 сторінках. Список використаних джерел налічує 159 найменувань і займає 15 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «**Теоретичні засади підвищення інвестиційної привабливості регіональної економічної системи**» визначено роль і значення інвестицій як фактору соціально-економічного розвитку регіонів України, обґрунтовано науковий базис розвитку систем управління інвестиційною діяльністю в регіоні, досліджено інституціональний інструментарій забезпечення інвестиційної привабливості регіону.

У роботі на основі критичного аналізу існуючих трактувань дано розширене, відповідне сучасним процесам глобалізації, трактування поняття «інвестиційна привабливість регіону», під якою розуміються такі властивості соціально-економічної системи й стану виробництва в регіоні, які створюють сприятливі умови для ефективного використання інвестиційного й виробничого потенціалу: нівелюють деструктивний вплив негативних

факторів; забезпечують інвестиційні процеси в економіці регіону; підвищують темпи економічного росту за рахунок надійного функціонування галузей; сприяють переходу до ресурсозберігаючої економіки; задовольняє вимогам економічної безпеки й ін.

Розкрито взаємозв'язок поняття «інвестиційна привабливість регіону» із суміжними й похідними поняттями. Зокрема, на підставі виявлених підходів інвесторів до ухвалення рішення про інвестування, сутності інвестиційних процесів і характеру впливу на них інвестиційного комплексу розділені поняття інвестиційного клімату й привабливості.

Виявлено особливості територіальних і виробничих інвестицій, що відображають їх розходження по співвідношенню соціальних й економічних функцій. Розкрито функціональні взаємозв'язки в управлінні інвестиційною діяльністю територіальних органів влади й менеджменту підприємств, галузевих і міжгалузевих комплексів на регіональному й місцевому рівнях.

Встановлено особливості формування управлінської системи інвестиційного розвитку регіону. Встановлено, що регіональне управління інвестиційними процесами здатне надати широкі можливості суб'єктам економічних відносин, не корегуючи їх можливості чи ускладнюючи шляхи до поставлених завдань. Управлінські втручання повинні базуватися на таких складових: економічно продуктивний; попередження необґрунтованості централізованого керівництва (для невинуватого поведінки); компенсаційний (двосторонні угоди). Досліджено закономірності й цільові директиви організації структури управління регіональною інвестиційною політикою, серед яких виокремлені такі: якість і економічна стабільність територій; конкурентоздатність й територіальна інвестиційна привабливість, самостійність й регіональна підтримка інвестиційних проектів, результативне впровадження інвестиційних програм.

Виявлено, що області Причорноморського регіону мають достатній природно-ресурсний і демографічний потенціал для успішного розвитку промисловості й сільського господарства. Доведено, що сформована модель інвестиційної діяльності в регіоні не сприяє його економічному росту: нераціональна структура, низькі темпи росту інвестицій на душу населення, скорочення частки власних коштів, визначені потреби економіки Причорномор'я в інвестиційних ресурсах. Запропоноване ранжирування пріоритетів інвестування основних галузей з позицій необхідності відновлення основних фондів і модернізації виробництва. Виявлені основні недоліки інвестиційної політики, що негативно впливають на формування інвестиційного клімату в регіоні.

Уточнено місце й роль управління проектними програмами в розвитку регіональної економіки й виявлені аспекти реалізації системи проектного управління на регіональному рівні. Сформульовано місії й особливості, що лежать в основі сучасної концепції проектного управління інвестиційним процесом у регіональній економіці, що визначають необхідність державного регулювання процесу управління проектами в регіоні;

Розроблено концепцію формування системи проектного управління

інвестиційними процесами в регіоні на основі головних напрямків регіонального розвитку у формі багаторівневої схеми забезпечення цілей і завдань проектного управління на місцевому рівні, яка розкриває основні напрями впровадження програми й критерії організації та діяльності структури регіонального проектного управління (рис.1).

Рис.1. Структура регіонального інвестиційного управління

Модель визначає ієрархію цілей і завдань проектного управління відповідно до цілей соціально-економічного розвитку регіону.

У другому розділі «Науково-методичні засади підвищення інвестиційної привабливості регіональної економічної системи» визначено фактори й умови формування інвестиційної привабливості регіону, виявлено й проаналізовано структурні складові інвестиційної привабливості регіону, обґрунтовано методичні засади оцінки інвестиційної привабливості регіону.

На основі дослідження основних підходів до оцінки інвестиційної привабливості регіонів, розкрито зміст методів, використовуваних для діагностики умов і факторів, що здійснюють вплив на розвиток регіонів України, а також проведений їх аналіз і дана оцінка ефективності їх застосування. На основі аналізу сутності інвестиційного процесу в сучасній економіці і його залежності від базових характеристик соціально-економічної системи регіону, а також аналізу статистичного взаємозв'язку відібраних показників з показником фактичної інвестиційної привабливості, були обрані й згруповані фактори інвестиційної привабливості, відповідні показники й привласнені їм вагові коефіцієнти, які характеризують їх відносну значимість: виробничий потенціал; внутрішній ринок; людський капітал; кримінальні ризики; транспортна інфраструктура; енергетична інфраструктура; науковий потенціал; інформаційні технології;

зовнішньоекономічна діяльність; фінансова інфраструктура; розвиток малого бізнесу; будівельна інфраструктура.

Розроблено економіко-математичну модель, що характеризує залежність між інвестиційною активністю й інвестиційною привабливістю регіону. Показник інвестиційної привабливості регіону, який визначається на основі аналізу інвестиційної активності, характеризує середню оцінку інвестиційної привабливості інвесторами, що здійснюють капіталовкладення на території досліджуваного регіону, рівень реалізації інвестиційної привабливості регіону або фактичний рівень інвестиційної привабливості.

Із урахуванням вимог системного підходу розроблено методичний інструментарій оцінки інвестиційної привабливості регіону на основі концепції збалансованої системи показників, що дозволяє з урахуванням специфіки інвестиційної діяльності регіону визначити вибір конфігурації збалансованої системи показників та здійснити оцінку інвестиційної привабливості за чотирма збалансованими складовими: виробничо-фінансовій, соціально-економічній, природно-ресурсній, а також складовій розвитку (рис. 2).

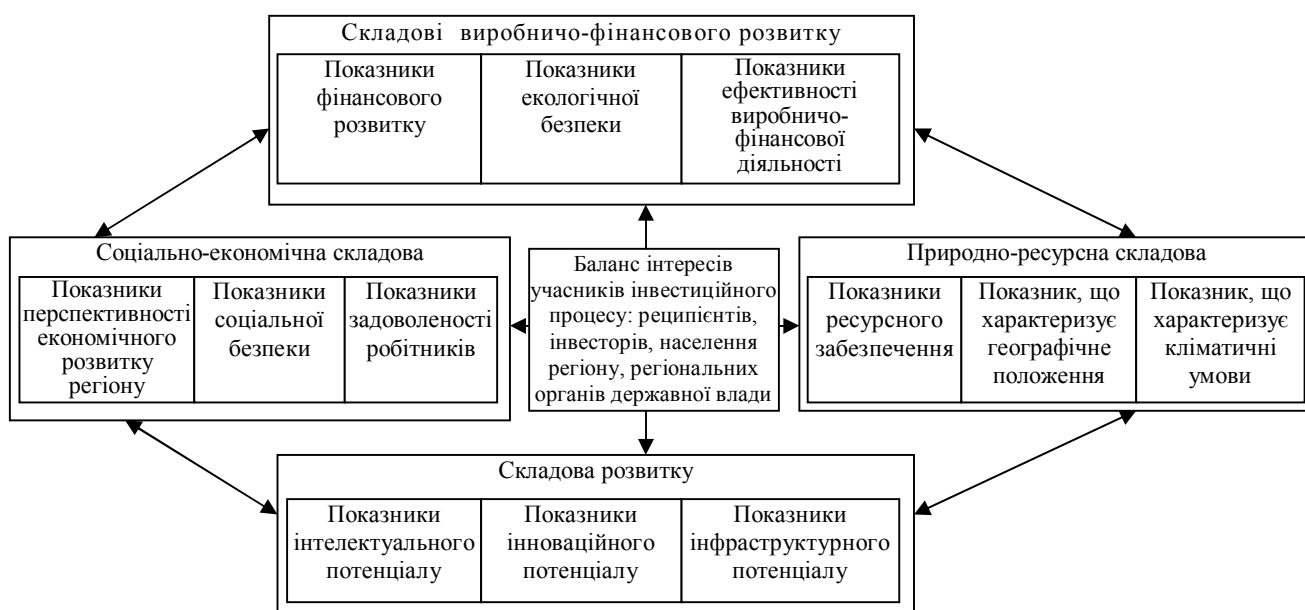

Рис. 2. Узагальнена структура складових регіональної інвестиційної привабливості

Комплексна кількісна оцінка проводиться за допомогою зведених, інтегральних показників, сконструйованих із часткових, які відображають різні аспекти інвестиційної привабливості регіону. У результаті розрахунків утворюється матриця інтегральних показників, яка дозволяє дати оцінку інвестиційної привабливості регіону, визначити проблеми й виявити резерви інвестиційного росту.

На основі пропонованого методичного підходу здійснений аналіз результатів збалансованої оцінки інвестиційної привабливості Миколаївської області (табл. 1). Моніторинг можливостей зростання інвестиційної привабливості Миколаївщини, здійснений за допомогою описаної методики,

свідчить, що в 2013 році привабливість території зросла на 5,5% у відповідності до показників 2010 року. В той же час, зниження до базових даних 2010 року спостерігається у 2014-2015 рр, тому що упав інтегральний індекс виробничо-фінансової групи даних та природно-ресурсної групи. 2013 рік став відправною точкою погіршення інтегральних даних. Цей аналіз дає підстави стверджувати, що інвестиційні проекти регіону не є результативними.

Таблиця 1

Інтегральні дані інвестиційної стабільності Миколаївської області

Найменування складової	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Виробничо-фінансові показники						
1. Фінансовий розвиток регіону	0,82	0,66	0,66	0,70	0,66	0,65
2. Дані екологічних досліджень	0,76	0,83	0,74	0,69	0,77	0,66
3. Показники виробничо-фінансової продуктивності	0,29	0,06	0,89	0,72	0,29	0,17
Інтегральний індекс виробничо-фінансової групи	0,60	0,47	0,77	0,70	0,55	0,44
Показники розвитку						
1. Показники інтелектуального потенціалу	0,34	0,37	0,37	0,35	0,34	0,31
2. Показники інноваційного можливостей	0,71	0,83	0,46	0,45	0,45	0,46
3. Показники інфраструктурних можливостей	0,58	0,58	0,60	0,60	0,61	0,72
Інтегральний індекс для групи розвитку	0,61	0,69	0,45	0,51	0,51	0,56
Природно-ресурсна група						
1. Ресурсне забезпечення	0,84	0,86	0,92	1,03	0,98	0,97
2. Географічне положення	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
3. Кліматичні умови	0,48	0,48	0,48	0,48	0,48	0,48
Інтегральний індекс природно-ресурсних даних	0,72	0,73	0,77	0,85	0,81	0,81
Соціально-економічна група						
1. Дані перспективної економічної стабільності території	0,48	0,46	0,52	0,54	0,53	0,52
2. Соціальна безпеки	0,51	0,52	0,53	0,51	0,51	0,51
3. Дані комфортності праці	1,10	1,03	0,98	1,11	1,11	1,21
Інтегральний індекс соціально-економічної групи	0,66	0,64	0,65	0,64	0,64	0,64
Загальні дані по області	0,65	0,63	0,67	0,66	0,65	0,65

Дослідження показали, що інвестиційна стабільність Миколаївщини залежить від чинників фінансового розвитку, зокрема: значно зменшилася кількість виробничих підприємств, які мають стабільний прибуток; зріс відсоток прострочених кредиторських виплат в загальному показнику кредиторської заборгованості; пропорції дохідної і видаткової статей бюджету області розбалансовані, хоча бюджет в цілому наближений до цільового і це відмічено як позитив. Нестабільність інтегрального індексу фінансової привабливості регіону за проаналізований відрізок часу дає підстави стверджувати, що це є головною причиною, яка впливає на позитивний інвестиційний імідж регіону.

У третьому розділі «**Організаційно-управлінський інструментарій підвищення інвестиційної привабливості регіональної економічної системи**» обґрунтовано підходи й розроблено інструменти формування інвестиційної політики регіону, сформульовано рекомендації з розвитку

регіональних систем залучення іноземних інвестицій, запропоновано механізми системного управління інвестиційним ризиком у регіоні.

Доведено, що заходи, спрямовані на залучення уваги інвесторів до регіону, повинні здійснюватися в рамках регіональної політики забезпечення інвестиційної привабливості, що є елементом соціально-економічної політики, реалізованої в регіоні, і важливим важелем впливу на інноваційну діяльність, підприємницьку діяльність, розвиток туризму, людського капіталу регіону.

Обґрунтовано диференційований підхід до формування й реалізації політики забезпечення інвестиційної привабливості регіону на основі інтеграції системного й програмно-цільового підходів, а також використання інструментів регіонального маркетингу. Систематизовані регіональні інструменти формування й реалізації політики забезпечення інвестиційної привабливості відповідно до критеріїв рівня використання, цільової спрямованості, ступеня значимості, концентрованості на цільовій групі, ролі на різних етапах процесу формування й реалізації політики інвестиційної привабливості, середовища використання.

Розроблена структурно-логічна схема процесу формування позитивного іміджу регіону, що враховує особливості кожної з цільових груп інвесторів, особливістю якої є орієнтація всього процесу формування позитивного іміджу регіону на урахування і задоволення інтересів представників цільових груп інвесторів. Важливим аспектом є наявність можливості коректування іміджу, внесення змін в іміджеву програму (рис. 3).

Рис. 3. Структурно-логічна схема процесу формування іміджу регіону

Описаний організаційно-функціональний механізм організації і впровадження політики формування позитивного інвестиційного іміджу Миколаївської області створено на основі взаємодії системних, процесних, програмно-цільових чинників, головними показниками серед яких є: виокремлення головних підрозділів управління інвестиційною привабливістю території; виділення головних напрямків програми привабливості області; створення новітнього інформаційного забезпечення організації й реалізації програми; розробка територіальної цільової концепції. (рис. 4).

Рис. 4. Організаційно-функціональний механізм розробки і впровадження політики інвестиційної привабливості Миколаївської області

Інтеграція системного, процесного й програмно-цільового підходів при формуванні політики інвестиційної привабливості регіону забезпечує залучення в даний процес всіх владних структур, підприємств й організацій, зацікавлених у підвищенні інвестиційної привабливості регіону, потребою в забезпеченні узгодженості й координації їх дій, а також необхідністю

ресурсного забезпечення заходів, проведених у рамках політики забезпечення інвестиційної привабливості. Вироблені пріоритетні напрямки розвитку комплексу загальних і селективних інструментів розвитку інвестиційного клімату в регіоні, що сприяють підвищенню привабливості бізнес-середовища для інвесторів.

Обґрунтовано науково-методичні засади підвищення інвестиційної привабливості регіону, що, поряд із загальноприйнятими показниками розвитку, включають: пороги (орієнтири результативності) зміни нормалізованої оцінки рівнів економічної безпеки; урахування основних загроз із розбивкою по модулях; встановлення довгострокових горизонтів розвитку регіонів. Розроблено двоетапний механізм реалізації концепції підвищення інвестиційної привабливості регіону. Запропоновано систему моніторингу підвищення інвестиційної привабливості, яка дозволяє узагальнити отриманий інформаційний комплекс і на його основі документарно закріпити основні орієнтири розвитку, комплексно врахувати різні фактори інвестиційного й економічного потенціалу регіону й протидії деструктивним факторам, що знижують інвестиційний і економічний потенціал.

У роботі досліджено проблеми ідентифікації й класифікації ризикоутворюючих факторів у регіональному інвестиційному процесі й інвестиційних ризиків, виробленню концепцію управління інвестиційними ризиками регіону як підсистеми регіонального управління й розроблено на цій основі інструментарій оцінки й управління ризиками інвестування в регіон. Розроблено модель комплексної оцінки інвестиційного ризику регіону, що базується на ідеї поєднання ідентифікаційних і кількісних процедур оцінки ризику й підтримки прийняття рішень суб'єктами управління інвестиційними процесами в регіоні, використання якої дозволяє наблизити процес управління до ситуації нейтральності до ризику, що дозволяє приймати рішення, які є максимально об'єктивними. Обґрунтовано проект інформаційної системи, націленої на регулярний моніторинг інформації про інвестиційні ризики регіону як основи для прийняття управлінських рішень, органічно інтегрованої у єдиний інформаційний простір управління інвестиційною активністю регіону на основі застосування мережних інформаційних технологій, що дозволяє проводити постійну оперативну оцінку рівневих і масштабних характеристик інвестиційного ризику в регіоні.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі на основі теоретичного узагальнення обґрунтовано методичні засади і розроблено практичні рекомендації з вирішення важливого науково-практичного завдання удосконалення організаційно-управлінського інструментарію підвищення інвестиційної привабливості регіональної економічної системи. За результатами дослідження зроблено висновки теоретичного, методичного і науково-прикладного характеру:

1. У роботі на основі критичного аналізу існуючих трактувань дано розширене, відповідне сучасним процесам глобалізації, трактування поняття «інвестиційна привабливість регіону», під якою розуміються такі властивості соціально-економічної системи й стану виробництва в регіоні, які створюють сприятливі умови для ефективного використання інвестиційного й виробничого потенціалу: нівелюють деструктивний вплив негативних факторів; забезпечують інвестиційні процеси в економіці регіону; підвищують темпи економічного росту за рахунок надійного функціонування галузей; сприяють переходу до ресурсозберігаючої економіки; задовольняють вимогам економічної безпеки й ін. Розкрито взаємозв'язок поняття «інвестиційна привабливість регіону» із суміжними й похідними поняттями.

2. Обґрунтовані принципи й домінанти формування регіональної інвестиційної політики. Сформульовано місії й особливості, які лежать в основі концепції проектного управління інвестиційним процесом у регіональній економіці, що визначають необхідність державного регулювання процесу управління проектами в регіоні. Запропоновано концепцію формування системи проектного управління інвестиційними процесами в регіоні на засадах пріоритетів регіонального розвитку, у вигляді багаторівневої моделі реалізації цілей і завдань проектного управління в регіоні, що розкриває ключові напрямки реалізації концепції й принципи формування та функціонування системи проектного управління регіоном.

3. На основі аналізу сутності інвестиційного процесу в сучасній економіці і його залежності від базових характеристик соціально-економічної системи регіону, а також аналізу статистичного взаємозв'язку відібраних показників з показником фактичної інвестиційної привабливості, були обрані й згруповані фактори інвестиційної привабливості. Із урахуванням вимог системного підходу розроблено методичний інструментарій оцінки інвестиційної привабливості регіону на основі концепції збалансованої системи показників, що дозволяє з урахуванням специфіки інвестиційної діяльності регіону визначити вибір конфігурації збалансованої системи показників та здійснити оцінку інвестиційної привабливості за чотирма збалансованими складовими: виробничо-фінансовій, соціально-економічній, природно-ресурсній, а також складовій розвитку.

4. Аналіз потенціалу підвищення інвестиційної привабливості Миколаївської області, проведений із застосуванням запропонованої методики, показав його зростання у 2013 році у порівнянні з 2010 роком на 6 %. У 2014-2015 роках відбулося зниження показника практично до рівня 2010 року у зв'язку зі зменшенням інтегрального показника виробничо-фінансової складової (на 39 %) і природно-ресурсної складової (на 5 %). Встановлено, що одними з основних факторів, що перешкоджають росту інвестиційної привабливості регіону є фактори фінансового розвитку: частка прибуткових підприємств зменшилася, частка простроченої кредиторської заборгованості в загальній кредиторській заборгованості зросла, показник збалансованості дохідної й витратної частин бюджету регіону знизився, але

досягає значення, близького до цільового, що є позитивним моментом.

5. Розроблено рекомендації з удосконалення організаційного супроводу регіональних інвестиційних проєктів, який створює умови продуктивної співпраці різних структур економічної системи. Обґрунтовано комплекс заходів, реалізація яких сприятиме удосконаленню функціонування об'єктів господарювання в регіоні, системній реорганізації територіального сектору економіки, зміцнення конкурентоздатності господарських комплексів виробництва і переробки, швидкому удосконаленню інноваційної й інформаційної галузей, формуванню нового технологічного вигляду регіонального господарства, підтримці розбудови районних і сільських територій, їх самоствердженню як незалежних, повноцінних і стабільних економічних структур, забезпечить активне функціонування всіх учасників інвестиційних проєктів та поставить економіку регіону на вищий, суттєво якісніший щабель розвитку. Сформоване організаційне забезпечення сприяє уніфікації процедур, що супроводжують організацію й здійснення інвестиційної діяльності, дозволяє звести до мінімуму терміни підготовки потрібних документів, реорганізувати схему співпраці всіх учасників інвестиційного ринку регіону, як невід'ємну умову продуктивних стосунків.

6. Запропоновано організаційно-функціональний механізм організації і впровадження концепції формування позитивного інвестиційного іміджу Миколаївської області, що створений на основі взаємодії системних, процесних, програмно-цільових чинників, головними показниками серед яких є: виокремлення головних підрозділів управління інвестиційною привабливістю території; виділення головних напрямків програми привабливості області; створення новітнього інформаційного забезпечення організації й реалізації програми; розробка територіальної цільової концепції. Розроблена модель механізму управління підвищенням інвестиційною привабливістю регіону базується на виокремленні в цій системі сектору управління, сектору впливу, сектору керування й інвесторів, які здатні на непопулярні (альтернативні) інвестиційні пропозиції за результатами оцінки конкурентоздатності регіонального інвестиційного ринку та тісно співпрацюють з владними структурами, використовуючи різні методи комунікативного спілкування.

7. Запропоновано пріоритетні напрямки розвитку комплексу загальних і селективних інструментів розвитку регіональної інвестиційної політики, що сприяють підвищенню привабливості бізнес-середовища для інвесторів: участь регіонів у форумах; брендинг регіональних товарів; активізація представництва областей у ярмарках і виставках різних галузей виробництва, широка рекламна інформаційно-просвітницька робота через різні інформаційні структури для ознайомлення широких мас споживачів з діяльністю суб'єктів ринку, що, без сумніву, сприятиме підвищенню рівня інвестиційної привабливості території; формування позитивного іміджу регіону. Розроблено структурно-логічну схему процесу формування позитивного інвестиційного іміджу регіону, що враховує особливості кожної з цільових груп інвесторів, особливістю якої є орієнтація всього процесу

формування позитивного іміджу регіону на урахування і задоволення інтересів представників цільових груп інвесторів. Цінність цієї концепції полягає в тому, що забезпечення регіональної інвестиційної привабливості орієнтоване на вивчення пропозицій і задоволення запитів різноспрямованих інвестиційних структур. Провідним критерієм є наявність можливості коректування іміджу, внесення змін в іміджеву програму.

8. Обґрунтовано науково-методичні засади забезпечення позитивного інвестиційного іміджу окремого регіону, де, поряд із загальноприйнятими показниками розвитку, включають: пороги (орієнтири результативності) зміни нормалізованої оцінки рівнів економічної безпеки; урахування основних загроз із розбивкою по модулях; встановлення довгострокових горизонтів розвитку регіонів. Розроблено двоетапний механізм впровадження програми зміцнення регіонального інвестиційного іміджу. Запропоновано систему моніторингу підвищення інвестиційної привабливості, яка дозволяє узагальнити отриманий інформаційний комплекс і на його основі документарно закріпити основні орієнтири розвитку, комплексно врахувати різні фактори інвестиційного й економічного потенціалу регіону й протидії деструктивним факторам, що знижують інвестиційний і економічний потенціал.

9. Вироблено концепцію управління інвестиційними ризиками регіону як підсистеми регіонального управління й розроблено на цій основі інструментарій оцінки й управління ризиками інвестування в регіон. Розроблено модель комплексної оцінки інвестиційного ризику регіону, що базується на ідеї поєднання ідентифікаційних і кількісних процедур оцінки ризику й підтримки прийняття рішень суб'єктами управління інвестиційними процесами в регіоні, використання якої дозволяє наблизити процес управління до ситуації нейтральності до ризику, що дозволяє приймати рішення, які є максимально об'єктивними. Розроблено пропозиції щодо формування інформаційної структури, яка спрямована на системне дослідження різних форм інформації про регіональні інвестиційні небезпеки та слугуватиме підґрунтям для дієвих рішень управлінських структур. Інформаційна система є невід'ємною часткою єдиної інформаційної мережі управлінського забезпечення регіональної інвестиційної стабільності, активно користується широким спектром інформаційно-комунікативних технологій, які дають можливість забезпечувати систематичний об'єктивний моніторинг і оцінку локальних і розширених характеристик регіональних інвестиційних небезпек.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Замазєєва Г.В. Формування інвестиційної привабливості регіону: фактори впливу / Г.В. Замазєєва // Економіка і фінанси. – 2016. – Спецвипуск. – С. 43-52. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних Index Copernicus).

2. Замазеєва Г.В. Формування інвестиційного потенціалу підприємства / Г.В. Замазеєва // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія «Економічні науки» – 2016. – Випуск 32. – Том 2. – С. 20-27. (журнал представлено у міжнародних наукометричних базах даних Index Copernicus, COSMOS Impact Factor, Scientific & Scholarly Journals iiiFactor).

3. Замазеєва Г.В. Механізми системного управління інвестиційним ризиком у регіональній економічній системі / Г.В. Замазеєва // Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове видання. Випуск 15. – 2017. – С. 401–404.

4. Замазеєва Г.В. Інституційний інструментарій забезпечення інвестиційної привабливості регіону / Г.В. Замазеєва // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Випуск 16. – С. 96-102.

5. Замазеєва Г.В. Науково-методичні засади підвищення інвестиційної привабливості регіональної економічної системи / Г.В. Замазеєва // Вісник ХНАУ.- 2017.- №1.- С. 235-239. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних Index Copernicus)

6. Замазеєва Г.В. Фактори і умови формування інвестиційної привабливості регіону / Г.В. Замазеєва // Вісник ХНАУ.- 2017.- №2.- С. 148-152. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних Index Copernicus)

Статті у зарубіжних виданнях:

7. Zamazeeva G.V. Підходи та інструменти до формування інвестиційної політики регіону Approaches and tools for the formation of investment policy in the region / G.V. Zamazeeva // Baltic Journal of Economic Studies – 2016. – Vol. 2. – № 2. – P. 150–156.

Матеріали науково-практичних конференцій:

8. Замазеєва Г.В. Інвестиційна спроможність регіонів як базис соціально-економічного розвитку / Г.В. Замазеєва // Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Національні особливості та світові тенденції соціально-економічного розвитку країни» - м. Дніпро: 18-19 листопада 2016 р. - С. 40-51.

9. Замазеєва Г.В. Дослідження критеріїв інвестиційної привабливості: регіональний вектор / Г.В. Замазеєва // Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Наука та інновації як основні шляхи вдосконалення економічного потенціалу країни» - м. Львів: 18-19 листопада 2016 р. - С. 25-28.

10. Замазеєва Г.В. Оцінка інвестиційної привабливості регіонів: методологічний аспект / Г.В. Замазеєва // Збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції «Наукові економічні дослідження: теорія та пропозиції» - м. Запоріжжя: 11-12 листопада 2016 р. - С. 35-38.

АНОТАЦІЯ

Замазеєва Г.В. Удосконалення інструментарію підвищення інвестиційної привабливості регіональної економічної системи. -

Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, 2017.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретико-методичних засад та розробці практичних рекомендацій з формування організаційно-управлінського інструментарію підвищення інвестиційної привабливості регіональної економічної системи.

Сформульоване розширене трактування поняття «інвестиційна привабливість регіону» і розроблена концепція формування системи проектного управління інвестиційними процесами в регіоні на засадах пріоритетів регіонального розвитку.

Розроблено організаційно-функціональний механізм формування й реалізації політики забезпечення інвестиційної привабливості регіону, заснований на інтеграції системного, процесного й програмно-цільового підходів.

Удосконалено методичні засади оцінки інвестиційної привабливості регіону на основі концепції збалансованої системи показників. Розроблено методичний інструментарій підвищення інвестиційної привабливості регіону.

Сформовано модель комплексної оцінки інвестиційного ризику регіону, що базується на ідеї поєднання ідентифікаційних і кількісних процедур оцінки ризику й підтримки прийняття рішень.

Ключові слова: регіональна економіка, інвестиційна привабливість, інвестиційна політика, організаційно-функціональний механізм, інвестиційна інфраструктура, проектне управління, інвестиційний ризик, організаційно-управлінський інструментарій.

АННОТАЦІЯ

Замазеева А.В. Совершенствование инструментария повышения инвестиционной привлекательности региональной экономической системы. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 - развитие производительных сил и региональная экономика. - Одесская национальная академия пищевых технологий, Одесса, 2017.

Диссертация посвящена обоснованию теоретико-методических основ и разработке практических рекомендаций по формированию организационно-управленческого инструментария повышения инвестиционной привлекательности региональной экономической системы.

Дано расширенное толкование понятия «инвестиционная привлекательность региона», под которой понимаются такие свойства социально-экономической системы и состояния производства в регионе, которые создают благоприятные условия для эффективного использования инвестиционного и производственного потенциала: нивелируют деструктивное влияние негативных факторов; обеспечивают инвестиционные

процессы в экономике региона; повышают темпы экономического роста за счет надежного функционирования отраслей; способствуют переходу к ресурсосберегающей экономике; удовлетворяют требованиям экономической безопасности и др.

Предложена концепция формирования системы проектного управления инвестиционными процессами в регионе на основе приоритетов регионального развития, в виде многоуровневой модели реализации целей и задач проектного управления в регионе, которая раскрывает ключевые направления реализации концепции и принципы формирования и функционирования системы проектного управления регионом.

Разработан методический инструментарий оценки инвестиционной привлекательности региона на основе концепции сбалансированной системы показателей, что позволяет с учетом специфики инвестиционной деятельности региона определить выбор конфигурации сбалансированной системы показателей и осуществить оценку инвестиционной привлекательности по четырем сбалансированными составляющими: производственно-финансовой, социально-экономической, природно-ресурсной, а также составляющей развития.

Обоснован комплекс мероприятий, реализация которых будет способствовать модернизации хозяйственной деятельности на территории региона, структурной перестройке региональной экономики, повышению конкурентоспособности перерабатывающих комплексов и производств, ускоренному развитию инновационной и информационной отраслей, формированию нового технологического вида регионального хозяйства, содействию развития территорий и населенных пунктов, их становлению как субъектов экономики, как самостоятельных, самодостаточных и устойчиво развивающихся, что будет способствовать активизации деятельности всех субъектов инвестиционного процесса и эффективному выходу региональной экономики на качественно новый уровень развития.

Предложен организационно-функциональный механизм формирования и реализации политики обеспечения инвестиционной привлекательности региона, основанный на интеграции системного, процессного и программно-целевого подходов, наиболее значимыми элементами которого являются: выделение основных подсистем системы управления привлекательностью региона; определение приоритетных направлений политики привлекательности региона; обеспечение процессов формирования и реализации политики привлекательности необходимыми информационными потоками; формирование региональной целевой программы.

Разработана структурно-логическая схема процесса формирования позитивного инвестиционного имиджа региона, учитывающая особенности каждой из целевых групп инвесторов, особенностью которой является ориентация всего процесса формирования положительного имиджа региона на учет и удовлетворение интересов представителей целевых групп инвесторов.

Обоснованы научно-методические основы повышения инвестиционной

привлекательности региона, которые, наряду с общепринятыми показателями развития, включают: пороги изменения нормализованной оценки уровня экономической безопасности; учет основных угроз с разбивкой по модулям; установление долгосрочных горизонтов развития регионов. Разработан двухэтапный механизм реализации концепции повышения инвестиционной привлекательности региона.

Разработана модель комплексной оценки инвестиционного риска региона, базирующаяся на идее объединения идентификационных и количественных процедур оценки риска и поддержки принятия решений субъектами управления инвестиционными процессами в регионе, использование которой позволяет приблизить процесс управления в ситуации нейтральности к риску, что позволяет принимать максимально объективные решения.

Ключевые слова: региональная экономика, инвестиционная привлекательность, инвестиционная политика, организационно-функциональный механизм, инвестиционная инфраструктура, проектное управление, инвестиционный риск, организационно-управленческий инструментарий.

SUMMARY

Zamazeyeva G.V. Improving instruments increase the investment attractiveness of regional economic system. - Manuscript.

Thesis for the candidate of economic sciences, specialty 08.00.05 - the development of productive forces and regional economy. - Odessa National Academy of Food Technologies, Odessa, 2017.

The thesis is devoted to the substantiation of theoretical and methodological foundations and development of practical recommendations on forming organizational and management tools increase the investment attractiveness of regional economic system.

Formulated an expanded interpretation of the term "investment attractiveness of the region" and developed the concept of forming a system of project management investment process in the region on the basis of the priorities of regional development.

Developed the organizational and functional mechanism of formation and implementation of policies for the investment attractiveness of the region, based on the integration of system, process and program-oriented approach.

Improved the methodical principles for assessing the investment attractiveness of the region based on the concept of a balanced scorecard. Developed the methodical instruments increase the investment attractiveness of the region.

Formed complex evaluation model of investment risk in the region, based on the idea of combining the identification and quantitative risk assessment procedures and decision support.

Keywords: regional economy, investment attractiveness, investment policy, organizational and functional mechanism, infrastructure investment, project management, investment risk, organizational and management tools.

